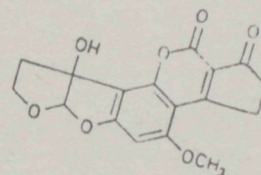
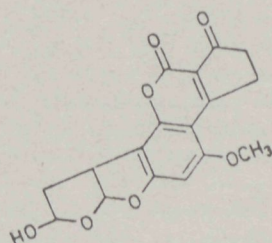

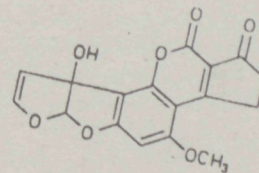
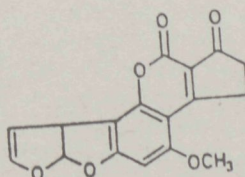
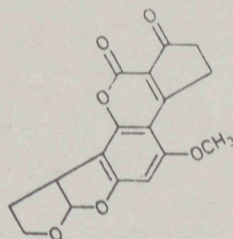

6

MAANDBLAD VAN DE BOND BETER LEEFMILIEU - 4de jaargang - 1984

AFLATOXINE

Jan van de Kam

Brigitte van Berfel

MILIEURAMA

ZUIVERE ZUIVEL ?

inhoud

INHOUD	2
EDITORIAAL	2
LEZERSBRIEVEN.....	3
FLITSEN.....	3
ZUIVERE ZUIVEL - OVER MELK EN AFLATOXINE.....	4
KROSSEN IN DE BOSSEN.....	8
POLITIEK & Co	9
EUROPA	9
AMFIBIEËNVERDRIET.....	10
BERICHTEN.....	15
PUBLIKATIES EXTRA.....	17
PORTRET.....	22
KALENDER.....	23
KOLOFON	23
PUZZELEN	24

editoriaal

EUROPESE VERKIEZINGEN...

Het gaat eigenlijk niet zo best met de eenwording van het oude kontinent. De laatste tijd zijn er immers meer en meer symptomen van het uit de geschiedenis gekende euvel dat in perioden van internationale economische crisis, de landen terugplooiën op zichzelf en zich nationalistisch (chauvinistisch) gaan opstellen. Mocht deze tendens zich doorzetten dan is het gevaar voor het uiteenvallen van de toch al broze Europese eenheid niet denkbeeldig. Dit zou voor de milieuproblematiek van vandaag ronduit nefast zijn : steeds meer akute milieuproblemen zijn grensoverschrijdend (vervuiling van Maas, Rijn, Noordzee, zure neerslag, ...) en vergen een internationale aanpak op Europees niveau. Meer nog, vele van die problemen (b.v. zure neerslag) vragen zelfs overleg ruimer dan binnen het EG-kader. Milieuproblemen storen zich immers niet aan staats- en blokgrenzen. De Europese eenwording houdt dus zeker kansen in om een internationale aanpak van de milieuproblemen te realiseren; Ondanks het feit dat het Europese parlement eigenlijk over weinig reële macht beschikt, zijn er vandaar uit toch heel veel initiatieven gekomen voor een beter leefmilieu; een inspanning die door de Vlaamse kiezer gehonoreerd kan worden door op 17 juni een milieubewuste keuze te maken. Om het met een parafrase op een Euro-verkiezingslogan te zeggen "Voor een milieubewuster Europa, of geen Europees milieu meer".

brieven flitsen

(...)

De voortdurende groei van de kapitalen en de aanhoudende maximalisatie die er uit voortvloeit, verdelen de mensen (divide et impera), maken ze onsolidair en zijn fundamenteel tegen de natuur, die zeer nauwkeurige grenzen heeft (de grote voorbij beschavingen hebben het ons al aangetoond). De ideologie die hier overheerst, propageert de idee dat men moet produceren om dingen te betalen zoals sociale zekerheid, hulp aan de Derde Wereld en de kosten om het leefmilieu "zuiver te maken" (!). Deze theorie is vals omwille van de eenvoudige reden dat het het produktivisme zelf dat deze onzekerheden veroorzaakt, deze verarming en onderontwikkeling, deze vervuiling. Hier speelt de twee termodynamische wet, afgewend door de (burgerlijke) euforie van de groei van de kapitalen en van het produktivisme, en vervolgens vergeten door de ekonomen. Resultaat :

een toenemende spiraal van ellende, verborgen door ingerichte elektrische keukens, auto's, zonnebanken, enz.

De natuur is daarenboven niet iets "dat wij ook moeten beschermen", zij is het die de voorwaarden van ons leven en van iedere ekonomie bevat. Haar verwoesten is iedere ekonomie verwoesten. De ekologische aktie is in de grond een echte ekonomische aktie, de enige echte "groei". Wij kunnen van onze wereld nog een prachtige planeet maken. Maar daarvoor moeten we vlug een bocht van 180° maken. Als een gezamenlijke levenstocht, om te overleven, voor emancipatie en vooruitgang.

Willem Hoogendijk,
Aktie Strohalm,
Oudegracht 42,
NL-3511 AR UTRECHT

* De Europese monniksrob is vrijwel uitgestorven. Slechts enkele honderden zwemmen nog in de Middellandse Zee. Tot nu toe kreeg deze zeehond weinig aandacht. Een reddingsplan is ontworpen maar dient dringend ondersteund te worden door akties.

* Het 7 ha grote natuurgebied aan de oostrand van Lier, met als kern de historische abdij van Nazareth, werd zopas beschermd. De aanvraag daartoe werd door de Verenigde Aktiegroepen Netevallei reeds in 1978 ingediend. Nu wacht VAN nog op de klassering van de Netevallei en het gebied de Kromme Ham.

* Van nu af gaat Nederland dagelijks het radioactief gehalte van de Maas meten in plaats van om de veertien dagen. Zo zal bij Eysden dagelijks het Maaswater worden gecontroleerd op de aanwezigheid van tritium. En wij maar Maaswater drinken. Hopelijk verwittigt Nederland ook ons bij naderend onheil.

* In een open brief aan Akkermans klaagt de VALK (Verenigde Aktiegroepen Leefmilieu Kempen) een flagrante natuurschending aan in het gebied Mosselgoren in Geel-Larum. Hier zijn midden een reservaatgebied ontginningswerken gestart om er een kippenbedrijf op te richten.

* In Londen zijn er na twee jaar al heel wat minder autoforenzen (-8 %) door de introductie van een Travel Card. Dat is een korting-abonnement voor het openbaar vervoer in Londen en omgeving. Het aantal reizigers dat van de ondergrondse in de spitsuren gebruik maakt is daardoor met 11 % gestegen.

* In dertig jaar verdwenen er vijftien van de 45 vissoorten op de Maas. Om dat aan de kaak te stellen, heeft de Nederlandse vereniging van sportvissers (half miljoen leden) begin mei een boottocht gehou-

den. Tijdens deze Maastocht van Maastricht tot Luik mochten tal van politici waaronder enkele Belgische senatoren even hun neus in het vuile sopje steken.

* Binnenschippers raken hun afval moeilijk kwijt. Daarom dienen er volgens de Stichting Omer Wattez overal langs de vaarwegen containers te worden geplaatst. De Bond van Eigenschippers steunt het initiatief.

* Alleen een wereldkonferentie kan onze bossen redden. President Mitterrand wil dat Europa een bos-wereldtop organiseert. Ook het probleem van het tropisch regenwoud en van de andere "zuidere" bossen die door verwoestijning bedreigd zijn dient dan aan bod te komen.

* Het vormingscentrum Lodewijk Dosfel organiseerde voor de eerste maal een basisopleiding van 4 maand tot milieukonsulent. Tien milieukonsulenten zijn zopas gepromoveerd. Binnenkort start een tweede cursus (091/25.75.27).

* Amerika en Mexico zoeken koortsachtig naar de resterende 600 ton radioactief besmet ijzer. Door een fout bij een ziekenhuis werd een niet gebruikt bestralingsapparaat naar de schroothandel verwezen. Bij de afbraak ervan werden 1000en tonnen oud ijzer met het gevaarlijke kobalt 60-element besmet. Met alle gevolgen van dien...

* Begin mei werd voor de zoveelste keer een grote vissterfte vastgesteld op de Samber. Giflozingen en de aanhoudende droogte (koncentratieverhogend) zijn er de oorzaak van.

* Nog steeds zijn er 12 vaten spoorloos van het gevaarlijke landbouwgif Dinoseb. De vreugde dat alle 67 resterende vaten in de Noordzee waren gelokaliseerd was wat voorbarig.

ZUIVERE ZUIVEL ?

OVER MELK & AFLATOXINE

Op 13 februari 1984 werd langs het avondnieuws van B.R.T.-radio en -T.V. gemeld dat in de Belgische melk, en bijgevolg ook in de meeste andere zuivelprodukten, gevaarlijke hoeveelheden aflatoxinen worden aangetroffen. Een typisch kenmerk van deze aflatoxinen is dat ze kanker, in hoofdzaak leverkanker, kunnen veroorzaken. Het aflatoxine B1, dat in veevoeder voorkomt, is zelfs één van de meest kankerverwekkende stoffen tot nog toe bekend. De in de melk voorkomende aflatoxinen M1 en M2 zijn weliswaar minder giftig, maar bekleden toch nog een ereplaats op de lijst van de kankerverwekkende stoffen.

PINDANOTEN

Het aflatoxine in onze melk is afkomstig uit de pindanoten (ook wel aardnoten, olienoten, grondnoten of apenootjes genoemd) die, nadat ze geperst zijn voor de winning van arachideolie, gebruikt worden als grondstof voor veevoerders. Het aflatoxine komt evenwel niet van nature in de pindanoten voor; het is een stof die afgescheiden wordt door de *Aspergillus flavus*. Dat is een schimmel die zich massaal op de aardnoten ontwikkelt, wanneer deze in een vochtige en warme omgeving bewaard worden. Vermits de kweek

van pinda's bijna uitsluitend in tropische landen gebeurt, waar de technische voorzieningen erg beperkt zijn en het klimaat altijd voor een vochtige en warme omgeving zorgt, treden de schimmels meestal al op nog vóór de persing van de noten plaatsvindt. Ter geruststelling van de regelmatig gebruikers van arachideolie, kunnen we wel zeggen dat daarin geen aflatoxinen voorkomen. De aflatoxinen zijn namelijk niet oplosbaar in olie en worden alzo bij de raffinage van de arachideolie, samen met het water eruit verwijderd.

Nadat de noten geperst zijn, wordt de resterende pindapulp (of aardnotenschroot) per schip getransporteerd. Tijdens dit transport wordt de pulp opgeslagen in vochtige en warme scheepsruijnen, waardoor de schimmelvorming nog geactiveerd wordt.

VEEVOEDER

Hier aangekomen, wordt de

pindapulp verwerkt in veevoeder en komt zo terecht in het organisme van het melkvee. Dit doet zich vooral voor tijdens de wintermaanden, als de dieren op stal staan en dus bijgevoerd moeten worden. Er zijn echter ook veehouders die hun koeien het hele jaar op stal laten, zodat deze altijd extra veevoeder te eten krijgen.

Het schimmelig aflatoxine B1, zoals het in de pulp en dus ook in het veevoeder voorkomt, wordt door de stofwisseling van de koe omgezet in aflatoxine M1 en M2, die dan ook in de melk worden aangetroffen.

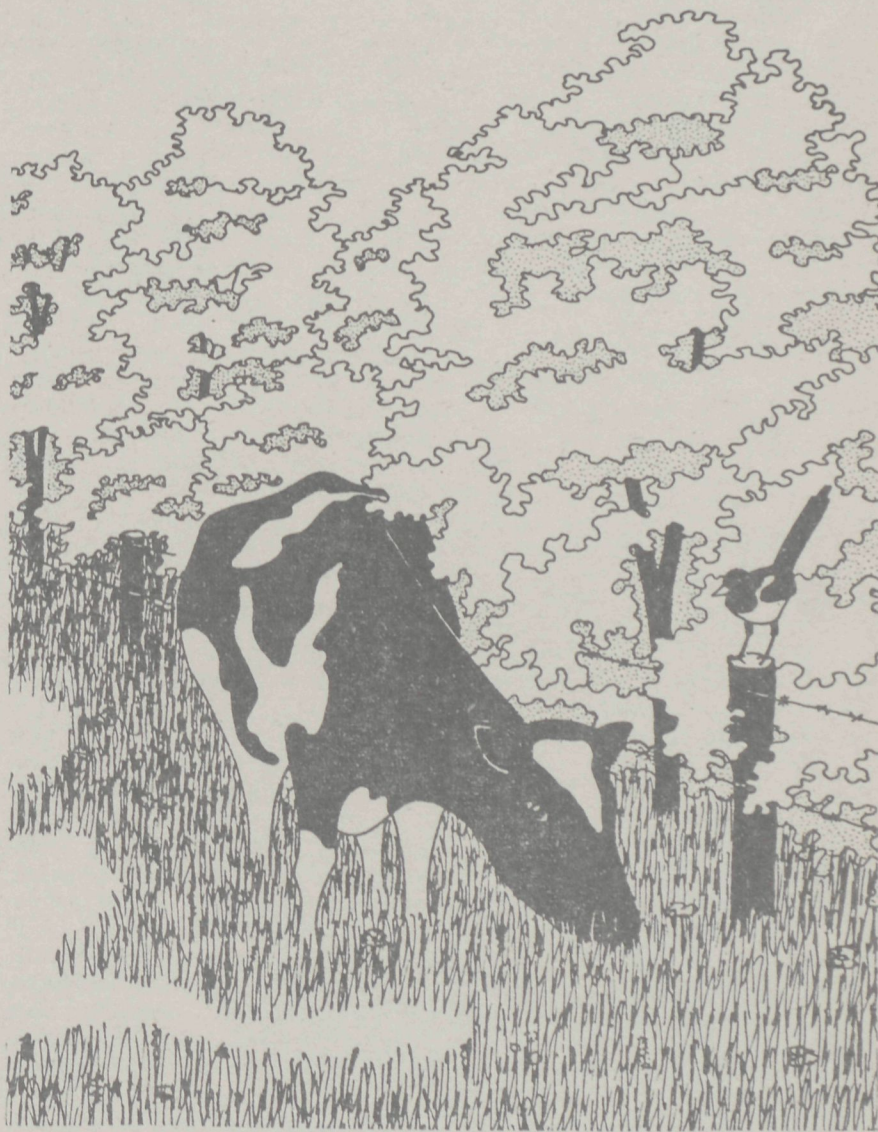
SNELHEID

Op 13 februari wordt dus door de B.R.T. gemeld dat het hierboven beschreven aflatoxine in gevaarlijke hoeveelheden in de door ons gebruikte melk voorkomt. En dan manifesteert zich zowaar het verschijnsel "snelheid" op het

kabinet van staatssekretaris Aerts (volksgezondheid). Reeds de volgende dag laat men in een door Belga verspreid bericht weten dat er in het B.R.T.-nieuws weer eens overdreven werd : "Er worden inderdaad soms lage concentraties aflatoxines vastgesteld in zuivelstalen, maar nooit zijn deze verontrustend geweest en ze vormen zeker geen bedreiging voor de volksgezondheid. Het staat zelfs hoege-naamd niet vast dat de aflatoxinen M1 en M2 giftig zouden zijn. Daarenboven duurt het drie weken vooraleer men de uitslag van de testen kent en het is toch onmogelijk de ganse betrokken melkvoorraad drie weken in quarantaine te plaatsen. Daarom treedt het ministerie van landbouw preventief op via monsternamen (van pindapulp en veevoeder)." Het gevolg van dit (ingekorte) persbericht is dat men de daaropvolgende dagen in alle Vlaamse kranten kan lezen dat er eigenlijk niets aan de hand is met onze melk.

DOOFPOT

Op de B.R.T. wordt er met geen woord meer gerept over "giftige melk". (Het is trouwens opvallend dat Sil Vanderdonckt, die de gans affaire had uitgeplozen en aan het licht gebracht, nadat ze geheime dokumenten bemachtigd had, niet aanwezig was op een perskonferentie van Agalev twee maanden later over hetzelfde onderwerp. De B.R.T. werd daar vertegenwoordigd door een kollega van haar). En dan openbaart zich na het verschijnsel "snelheid", het verschijnsel "doofpot" op het kabinet van Aerts. Twee maanden lang hoort men niets meer van aflatoxinen in melk, en zonder de al vermelde perskonferentie zou de doofpot waarschijnlijk nog altijd netjes gesloten geweest zijn. Een daar aanwezige woordvoerder van het staatssekretariaat van volksgezondheid werd het vuur zo nauw aan de schenen gelegd dat hij niet anders kon dan cijfers, die tot dan toe top-secret waren, bekend maken.

DE WAARHEID

Hieruit bleek dat er gedurende de winter 1983-1984 slechts 81 melkstalen werden onderzocht. In 42 daarvan (52 %) werden geen aantoonbare hoeveelheden aflatoxinen aangetroffen. In 20 stalen (25 %) werden sporen aangetroffen; in de resterende 19 stalen (23 %) werd meer dan 50 ppt (= parts per trillion, of milligram per 1000 ton) aangetroffen. (Deze grens van 50 ppt is de Zwitserse norm voor gewone consumptiemelk.) De hoogste waarde die werd aangetroffen bedroeg 900 ppt, of 18 maal het (in Zwitserland) toegestane maximum !!! Het gemiddelde van de positieve monsters bedroeg 300 ppt, dit is 6 maal het toegestane maximum.

In de winter 1982-1983 overschreed slechts 1 van de 56 onderzochte stalen de norm van 50 ppt; in de winter 1981-1982 waren dat er 16 op 84.

GEEN NORMEN

Het gebruik van de Zwitserse norm is te verklaren door het feit dat er in België eenvoudig geen norm bestaat voor aflatoxinen in melk. Zwitserland heeft trouwens nog een aparte norm van 10 ppt voor zuigelingenmelk. Het spreekt vanzelf dat er een extra-risico bestaat voor baby's, aangezien deze niet alleen een zwakker gestel hebben, maar in verhouding tot hun lichaamsgewicht ook enorme hoeveelheden melk tot zich nemen. In Nederland denkt men er aan om de daar bestaande norm van 100 ppt te verlagen tot 50 ppt.

LEUGENS OM BESTWIL

Al deze getallen tonen aan dat er dus wel degelijk één en ander aan de hand is met onze melk. Het kabinet van Aerts moest dan ook toegeven dat het persbericht van 14 februari, waarin de ganse zaak geminimaliseerd werd, eigenlijk de waarheid verdraaid had: er werd toen geruuststellende taal gebruikt om te voorkomen dat er paniek zou ontstaan onder de bevolking.

Ook de toenmalige bewering van volksgezondheid als zou de giftigheid van aflatoxine M1 en M2 niet vaststaan, doet de waarheid geweld aan. Er bestaan namelijk massa's wetenschappelijke artikels die niet de minste twijfel laten bestaan over de karcinogeniteit (= kankerverwekkendheid) van aflatoxine M1 en M2.

Het laboratoriumonderzoek dat volgens Aerts drie weken zou duren, blijkt in werkelijkheid slechts 1 (één) dag in beslag te nemen. Er is dus controle naar aflatoxine in melk mogelijk; misschien mits een reorganisatie, gericht op uitbreiding en financiering van de kontrolediensten van volksgezondheid; alhoewel een uitbreiding van personeel en infrastructuur niet bepaald een garantie is voor efficiënter en sneller werken, wanneer

het overheidsdiensten betreft.

EG-RICHTLIJN

Het gaat ook niet op zich te verschuilen achter de preventieve controles naar aflatoxine B1 in veevoeder, die uitgevoerd worden door het ministerie van landbouw, aangezien deze veel te beperkt in aantal zijn. Hiervoor bestaat er overigens wel een Belgische norm: 0,02 ppm (= parts per million) voor aanvullend veevoeder. De Europese gemeenschap heeft terzake op 28 juli 1983 een richtlijn uitgevaardigd, die dit gehalte op 0,01 ppm brengt, wat een halvering van de toegestane concentratie aflatoxine in veevoeder betekent. Deze richtlijn moest in alle EG-landen toegepast worden vóór het einde van vorig jaar; in België is dat nog altijd niet gebeurd.

KONTROLE WAAROM ?

Aangezien de controles van het ministerie van landbouw veel te weinig worden uitgevoerd, kunnen de veevoederproducenten meestal rustig hun gang gaan met certificaten, afgeleverd door niet-erkende privé-laboratoria. Er gebeurt ook staalname bij de per schip binnenkomende pindapulp. De uitslag van het onderzoek is 14 dagen later bekend, maar ondertussen is de betreffende pulp wel verder getransporteerd, verhandeld en verwerkt. "Men kan een zeeschip toch geen twee weken laten wachten !!!"

Van de onderzochte monsters van pindapulp wordt 30 % afgewezen, dat wil zeggen: er wordt proces-verbaal opgemaakt, het dossier gaat in een lade en dan gebeurt er niets meer (overbelaste rechtbanken); het is te zeggen, het giftige aardnotenschroot wordt gewoon verwerkt.

ALTERNATIEVEN

Na al dit afbraakwerk, stelt men zich uiteraard de vraag of er een alternatief bestaat. Inderdaad, twee zelfs! Een eerste mogelijkheid is er voor te zorgen dat de *Aspergillus flavus* geen kans tot ontwikkeling krijgt. Men kan hiertoe de pinda-oogst behandelen met het natuurlijke en ongevaarlijke propionzuur. Goed uitgeruste silo's met degelijke ventilatie en droogmogelijkheden zijn natuurlijk ook een serieuze stap vooruit. Deze manier van werken wordt trouwens toegepast in Australië en de U.S.A., wat niet belet dat er toch nog grote winsten gemaakt worden. In de Derde-Wereld-landen zit het probleem in de afwezigheid van bereidheid tot investe-

ADVERTENTIE

HUURDERSBLAD

abonnement: 50fr. op rek.
068-0808430-59 van
Huurdersblad, Antwerpen

NIEUW!

verschijnt drie-maandelijks

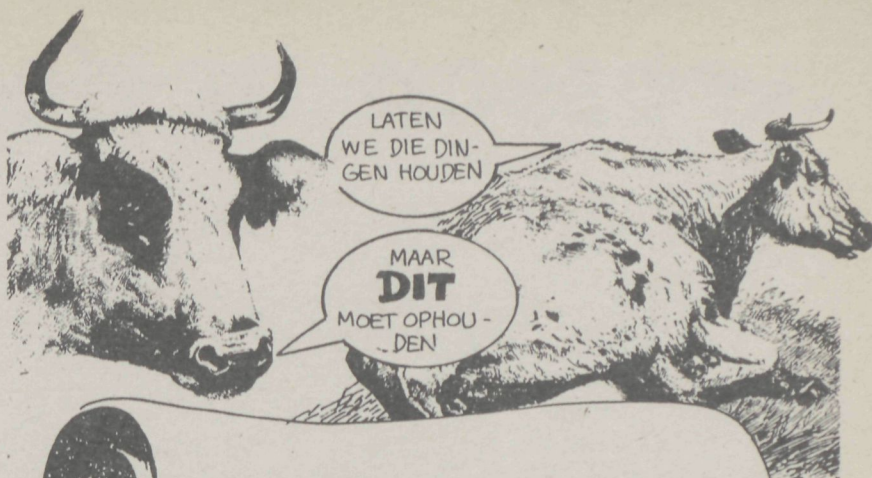
Met artikels over:

- * uw rechten als huurder
- * hoe die rechten verdedigen
- * akties tegh uitdrijving, tegen onbillijke prijsstijgingen, voor degelijke herstellingen enz.
- ... en met goede raad, juridisch advies en nuttige adressen voor huurders

ren vanwege de multinationals. Pindapulp is echter geen noodzakelijk bestanddeel voor veevoeder. Men kan het vervangen door andere, desnoods ingevoerde, eiwithoudende produkten zoals soja, koolzaad, palmpit, katoenzaad, zonnebloemzaad of lijnzaad. Ook kunnen in eigen land voldoende veevoerders worden geteeld zoals, naast rapen en bieten, ook koolzaad, zonnebloemen en lijnzaad. (De middenberm van de E 10 is nog vrij). De keuze wordt echter bepaald door de veevoederfabrikanten, die gezien de massaproductie met centiemenwinst werken, en daardoor dagelijks met nauwkeurige komputerberekeningen de samenstelling van het veevoeder bepalen op basis van precies afgewogen prijzen.

Het is dus zowel de druk van de veevoederproducenten als de totaal manklopende politiek van onze overheid inzake ten dele onbestaande of te soepele normen en inzake de manklopende controle die de hoofdoorzaak vormen van het onduidelbare en gevaarlijke geknoei met de kwaliteit van onze melk en de andere zuivelprodukten.

Dirk Serneels

Wij wachten dan ook met ongeduld - alhoewel een beetje geduld hier waarschijnlijk wel op zijn plaats zal zijn - op het uitvaardigen van aflatoxinenormen voor melk (50 ppt voor consumptiemelk; 10 ppt voor babymelk), de toepassing van de E.G.-richtlijn voor aflatoxine B1 in veevoeder (0,01 ppm) en het opvoeren van de controle en de controlemogelijkheden voor zowel de diensten van volksgezondheid als van landbouw. Een beetje meer mededeelzaamheid in de toekomst als het gaat om analyseresultaten zou ook niet overbodig zijn. Dit laatste geldt trouwens voor het ganse Belgische leefmilieubeleid.

ADVERTENTIE

'De Alternatieve Konsumentenbond'

De handel in alternatieve produkten is het idealistische nivo ontstegen. Ekologische en biologische dynamische produkten maken deel uit van een ruim assortiment gezonde of alternatieve produkten. Maar wat is echt gezond, wat is echt alternatief en milieuverantwoord - hoe maak je voor jezelf een 'gezonde' keuze?

De 'alternatieve konsumentenbond' helpt bij het maken van die keuze.

De 'alternatieve konsumentenbond' onderzoekt, informeert, bemiddelt, deelt pluimen uit of kritiseert en streeft naar behoorlijke wettelijke regelingen voor alternatieve produkten.

Lees alles in De Alternatieve Konsumentengids, een 8x per jaar verschijnende uitgave van de VEP.

Voor nadere informatie:

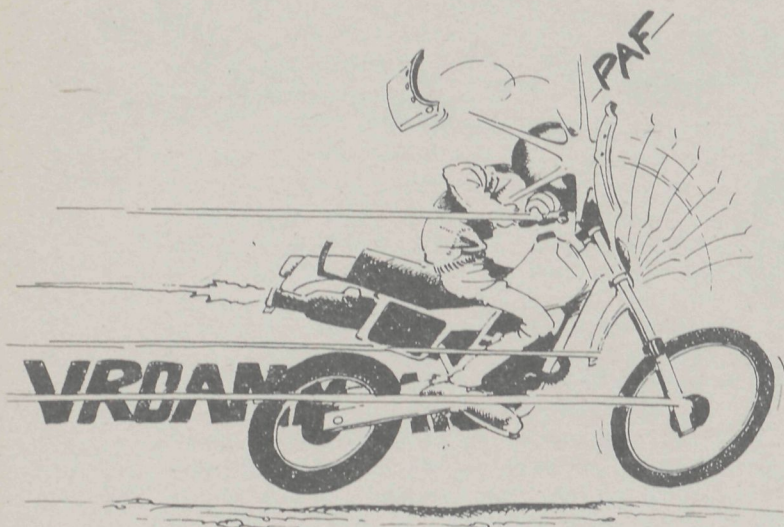
VEP-Nederland / Nieuwe Leliestraat 170
1015 HE Amsterdam

VEP-België / Bossestraat 1
3100 Heist op den Berg

Schimmel treedt reeds op voor de persing.

Krossen in de bossen

VERLEDEN TIJD ?

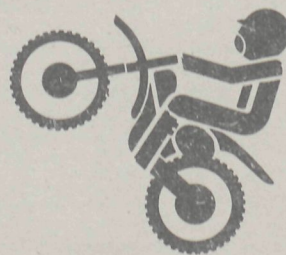
ZOERSEL/LILLE : Red de Voorkempen, en Landschap & Leefgemeenschap Lille nemen met ontsteltenis kennis van de beslissing van leefmilieuminister Lenssens, waarbij deze het zeer omstreden en illegale moto-krossterrein "Breughelhut" te Lille heeft vergund op 23 maart 1984.

Nog op 15 maart ll. werd Red de Voorkempen v.z.w. door minister Lenssens ingelicht over het feit dat hij niet van plan was het krossterrein "Breughelhut" te Lille te vergunnen aangezien het op minder dan 500 m gelegen is van een stiltegebied, zoals het K.B. van 10.6.76 voorschrijft. Deze vergunning is er in extremis dan toch nog gekomen nadat volksvertegenwoordiger René Peeters (CVP) uit Gierle zich persoonlijk had ingezet om de belangen van de krossterreinitbater veilig te stellen. Volgens de heer Peeters zgn. om het "wildkrossen" in de bossen tegen te gaan. Deze beslissing zou er gekomen zijn na rijp beraad van ALLE betrokkenen, inclusief de boeren uit de streek. Red de Voorkempen, en Landschap & Leefgemeenschap Lille werden in dit gesprek geweerd, zgn. omdat er met hen toch niet te praten valt; temeer omdat zij klacht hadden ingediend bij de rijkswacht tegen de illegale praktijken rond dit

terrein. Einde citaat. Of het zgn. "wildkrossen" nu inderdaad zal ophouden wordt door Red de Voorkempen, en Landschap & Leefgemeenschap ten eerste betwijfeld. Trouwens in het verleden toen er ook op Breughelhut kon gereden worden, werd evengoed in de bossen gereden. Dit is ook logisch aangezien noch de piloten noch de gebruikte motoren dezelfde zijn. Een bevoegd minister zou beter moeten weten.

Ondertussen wordt door de krossterreinitbater druk gewerkt, om toch nog, tegen het seizoen van 1985, wettelijk in orde te komen met de ligging van het terrein. Hiertoe wil hij de naastliggende landbouwgronden inpalmen om zodoende aan de 500 m afstandsregel te kunnen voldoen. Red de Voorkempen, en Landschap & Leefgemeenschap vrezen dat het gemeentebestuur van Lille hiertoe alle faciliteiten zal verlenen, zonder dat het verlies van deze landbouw-

grond tegen zal gegaan worden. Red de Voorkempen, en Landschap & Leefgemeenschap betreuren verder ten eerste dat voor minister Lenssens leefmilieuargumenten i.v.m. het zeer waardevolle gebied waarin het krossterrein Breughelhut gelegen is niet in het minst hebben meegespeeld in zijn beslissing, integendeel zelfs. Red de Voorkempen, en Landschap & Leefgemeenschap vragen dan ook : wil de ware leefmilieuminister nu rechtstaan !!!

europa

17 juni : Europese verkiezingen. Bij deze gelegenheid publiceerde het Europese parlement verschillende brochures over zijn activiteiten.

Ze kunnen aangevraagd worden op volgende adressen. België: Belliardstraat 97 - 113 te 1040 Brussel - 02/234.21.11. Nederland : Lange Voorbrug 27a te 2314 GB Den Haag-624.911.

Op 14 februari 1984 kende het Europese parlement het SPINELLI RAPPORT goed,

met het voorstel om tot een nieuw verdrag voor Europese samenwerking tussen de lidstaten te komen, het zogenaamde "Verdrag voor de Europese Unie". Voor de milieubeweging is dit een zeer belangrijke zaak. Onder het nieuwe verdrag zou milieubescherming een expliciete zaak worden van de Europese gemeenschap. Zulk een verdrag kan alleen door de nationale regeringen aangenomen worden en enkel als alle nationale regeringen dit gedaan hebben, wordt het

van kracht. Het is de vraag welke de kansen zijn van dit verdrag. Toch zal het tijdens de Europese verkiezingscampagne dikwijls ter sprake komen. Omdat dit rapport betere kansen geeft op milieubescherming in de EG dan het huidige Verdrag van Rome, meenden wij u hierover te moeten inlichten. "Spinelli Rapport" aan te vragen bij het sekretariaat van het Europees parlement, DG Information, Plateau du Kirchberg, Luxembourgville, Grand Duché du Luxembourg.

LG

politiek & co

* Uit het antwoord van minister Akkermans aan volksvertegenwoordiger Van Den Bossche (SP) blijkt dat milieugroepen niet als belanghebbende beschouwd worden bij aanvragen voor bouw- en verkavelingsvergunningen, en hen als dusdanig het inzagerecht kan onteigend worden van de dossiers. Voor deze super-demokratiserende uitspraak baseert de minister zich op een ministeriële omzendbrief van 16 maart 1964 (!) die belanghebbenden definiëert als de eventuele koper, de betrokken notaris, of de bureu. Minister Akkermans heeft dus blijkbaar nog nooit gehoord van de maatschappelijke evolutie, die de burger mondiger heeft gemaakt en maakt dat in brede kring i.v.m milieu en ruimtelijke ordening alerter wordt gereageerd dan 20 jaar terug ... tot grote spijt van minister Akkermans.

* In de Vlaamse raad heeft minister Lenssens bekend gemaakt dat in Vlaanderen jaarlijks 1.613.977 ton huishoudelijk afval wordt geproduceerd. Dit betekent dat de modale Vlaming zo'n 287 kg. huisvuil per jaar produceert. Properste Vlamingen zijn duidelijk de Limburgers die in hun bronsgroen eikenhout amper aan 235 kg. per hoofd komen. De grootste smeerpoezen zijn de Westvlamingen die aan een gemiddelde komen van 316 kg. per 'Westvlaamse keikop.

* Terwijl in de pers verontrust wordt gedaan over een mogelijke ekologische ramp in de Noordzee, nadat een Deense kargo een lading (80 vaten van 200 l.) DINOSEB (o.m. gebruikt voor het doodspuiten van aardappelloof) verloor, uitté staatssekretaris Aerts geruststellende woorden tegenover senator Trussart (Ecolo). Het gif is inderdaad sterk toxisch bij direkt contact, maar is nauwelijks akkumuleerbaar door vissen en wordt zeer snel ontbonden in zeewater. Staatssekretaris Aerts wist ook te melden dat de vaten meer dan waarschijnlijk niet geïmplodeerd zijn en dat het zowat een jaar zal duren vooraleer er zich lekken voordoen door roest. Daarenboven denkt men dat het uitlekken van het gif traag genoeg zal verlopen zodat het automatisch afgebroken wordt. Bovendien komt amper 2 % van de Belgische visaanvoer uit de zone waar het ongeluk zich voorgedaan heeft. Ondertussen zijn de meeste vaten wel teruggevonden. Een aantal waren wel degelijk ... lek.

DVM

amfibieënverdriet

PAD (Bufo bufo)

HUN ACHTERUITGANG EN VERDWIJNEN
TONEN DE VERLOEDERING
VAN ONS LEEFMILIEU AAN

Sinds er in de jaren '70 en '80 verschillende inventariserende studies uitgevoerd werden (o.m. Ph. De Fonseca : De verspreiding van de herpetofauna in Oost- en West-Vlaanderen, Proefschrift R.U.G. 1979; G. Parent : Atlas commenté de l'herpétofaune de la Belgique et du Grand Duché du Luxembourg; F. Van Overstraten : De verspreiding van de Limburgse herpetofauna; H. de Wavrin en D. Ballasina : De herpetofauna van Zoniënwood en Dijleland 1983), hebben we een vrij goed beeld van de verspreiding van de 14 soorten kikkers, padden en salamanders die in Vlaanderen te vinden zijn.

Studies wijzen steeds meer uit dat alle soorten flink achteruit gaan, 8 soorten sterk bedreigd genoemd mogen worden en 1 soort vermoedelijk niet meer voorkomt. Ook op Europees vlak is deze achteruitgang goed merkbaar (R.E. Honegger: Amphibiens et reptiles menacés en Europe; E. Nowak : Die Luche und Kriefftiere der Länder der Europäischen Gemeinschaft; D. Ballasina : Europese amfibieën). Op de 48 Europese soorten zijn er minstens 14 sterk bedreigd, dat is iets meer dan 1 op 3 !

Hoe komt dat ?

Ongetwijfeld dient de oorzaak in de eerste plaats gezocht te worden in de uitbreiding van de bebouwde zones en verkeerswegen (zie ook "migraties"), met daaraan gekoppeld het zeldzamer worden van natuurlijke biotopen. Meerdere

auteurs (Parent, 1983, Protégéons nos Batraciens en Reptiles, Animaux menacés en Wallonie. Ed. Duculot-Région wallonne. J. Burny 1/1984 De Wielewaal) verwachten dat binnen enkele jaren de amfibieën alleen nog maar in de enkele natuurreservaten zullen overleven. Daar zullen ze wellicht stand houden, zolang ze er buiten het bereik van insecticiden, herbicides en openbare werken blijven. En ook dat staat lang niet vast.

Naast de vermindering van de beschikbare leefruimte gaat ook de diversiteit van de overgebleven "natuur"-gebieden enorm achteruit. Ook de kwaliteit gaat over het algemeen genomen achteruit. Juist amfibieën gelden als prima biologische indicatoren van dit trieste fenomeen. Amfie-bie slaat op dubbel

leven. Het eistadium, de gekende kikkerdril, de padde-snoeren, en het larvair stadium (salamanderlarven, kikkervisjes of dikkoppen die velen in hun jeugd nog konden vangen...) voltrekken zich in het water van poelen, plassen, beekjes en vijvers die toch aan bepaalde kwalitatieve eisen moeten voldoen. Het volwassen dier daarentegen leeft meestal op het land in verscheiden biotopen waaraan vooral de nu zeldzamere soorten zeer specifieke eisen stellen (rug-streepad, knoflookpad, boomkikker, heidekikker). Daarbij is het zomerbiotoop vaak verschillend van het winterverblijf. In de meeste gevallen zijn er zeer specifieke eisen aan gaande de combinatie voortplantingsplaats en de verschillende daaromliggende landbiotopen.

Hier zit het duidelijk fout met directe weerslag op het voorkomen van amfibieën :

de voortplantingsplaatsen worden zeldzamer (dichtgooien, verlanden) of ongeschikt : akute vervuiling (lozing rioolwater, drijfmest, olie, pesticiden). Men krijgt steeds meer te maken met verpesting via het grondwater door nitrieten en fosfaten vooral afkomstig van kunstmest, iets waar ook de meeste, vooral de kleine, natuurreservaten mee te kampen hebben.

Tenslotte zijn er steeds meer aanwijzingen dat ook de zure regen voortplantingsplaatsen meer en meer verzuurt. In de toch al licht zure vennen van Limburg bijvoorbeeld (pH 5 à 6) is desastreuze verzuring tot pH 3,5 reeds gemeten, waarbij amfibieëneieren en larven niet meer ontwikkelen kunnen.

De grootste slachtoffers dreigen de knoflookpad en de boomkikker te worden en van die

soorten zijn er nu al niet veel vindplaatsen meer over.

Ook voor de bodemkwaliteit kunnen amfibieën een indikator zijn : een voldoende losse bodem, met voldoende variatie aan planten (en dus ook insecten, het voedsel voor de amfibieën), vrij van vervuiling (zware metalen, pesticiden,...) in de nabijheid van water herbergen soms onverwacht veel amfibieën van een flinke verscheidenheid.

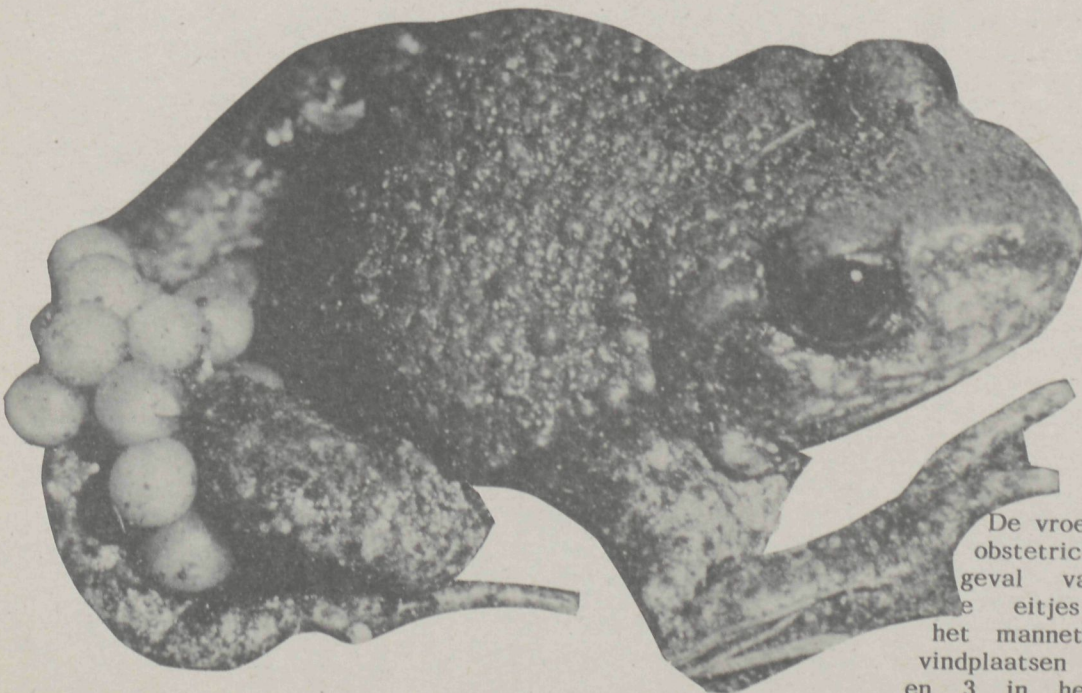
We zouden kunnen stellen dat een goede populatie amfibieën die zich normaal voortplant in een bepaald gebied een tastbaar bewijs is voor

1. De goede kwaliteit van het oppervlaktewater
2. De goede kwaliteit en

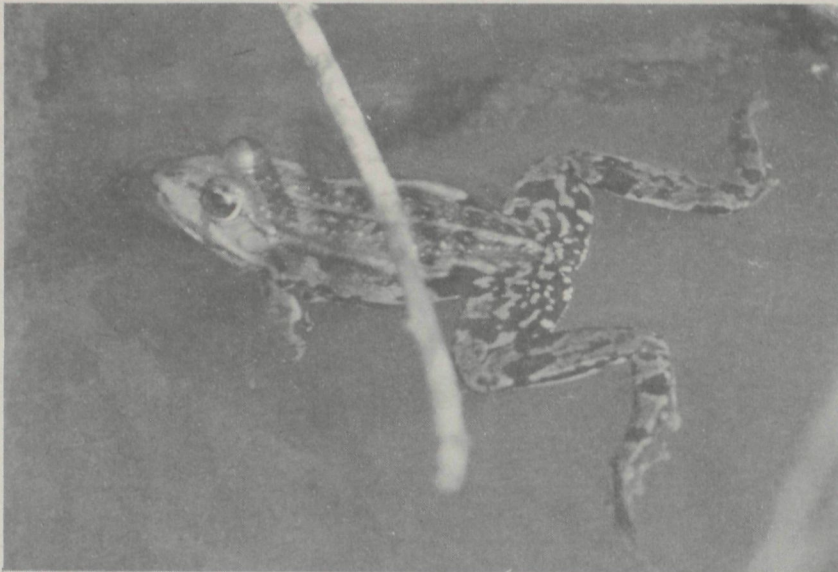
diversiteit van de landbiotopen die er rond liggen.

Wat kan er aan gedaan worden?

De wettelijke bescherming van amfibieën in Vlaanderen is sinds 10 oktober 1980 een feit. Dit is een goede zaak gezien in kleine populaties het wegvangen een grote bedreiging is (terrariumklubs, restaurants : kikkerbilletjes). Doch de enige manier om de amfibieën voor verdwijnen te behoeden is het weer goed krijgen van hun biotoop; m.a.w. het milieu waarin ook de mens zijn plaats heeft, drastisch te saneren (in de ekologische

De vroedmeesterpad (Alytes obstetricans), een uniek geval van broedzorg met de eitjes op de rug van het mannetje. Nog een paar vindplaatsen in de Voerstreek en 3 in het Zoniënwood (van telkens 5 à 15 dieren ...).

Eén der laatste groene kikkers van het Zoniënwoud (*Rana esculenta*) (Bronnen van de Voer)

zin van het woord) door daadwerkelijk iets aan de zure regens te gaan doen, de overeutrofiëring van het oppervlaktewater tegen te gaan. Dan pas loont het werkelijk de moeite om aan natuurbehoud voor o.m. de amfibieën te gaan doen, in de zin dat men reservaten opricht waarin dan wel alle door amfibieën benodigde deelbiotopen verenigd zijn.

Zoals de zaken nu staan kunnen natuurbeschermingsverenigingen en partikulieren alleen maar aan lapwerk doen :

- overzetakties op touw zetten
- poelen open houden (en waar nodig nieuwe aanleggen, soms volstaat zelfs maar een klein zachtglooiend vijvertje uit PVC-folie met wat waterplanten. Echter nooit elders amfibieën gaan halen ter uitzetting; dit is onwettelijk en zinloos bij deze honkvaste dieren).
- landbiotopen verbeteren door gericht beheer (in stand houden van poelen, vennen, heide, nat hooiland, verbeteren van de platgetrapte bodem, cruciale plaatsen afrasteren tegen recreatie, enz...).
- moerassen, elzenbroeken, beken, enz. kwalitatief en in een zo groot mogelijke verscheidenheid behouden.
- ervoor zorgen dat deze gebiedjes zoveel mogelijk met elkaar in verbinding staan (bermen, beekjes, houtwallen, enz...).

Toch is dit "lapwerk" m.i. ook zeer belangrijk voor het lokaal behoud van soorten en vooral voor de sensibilisering van de bevolking. Edukatief spelen deze akties een grote rol.

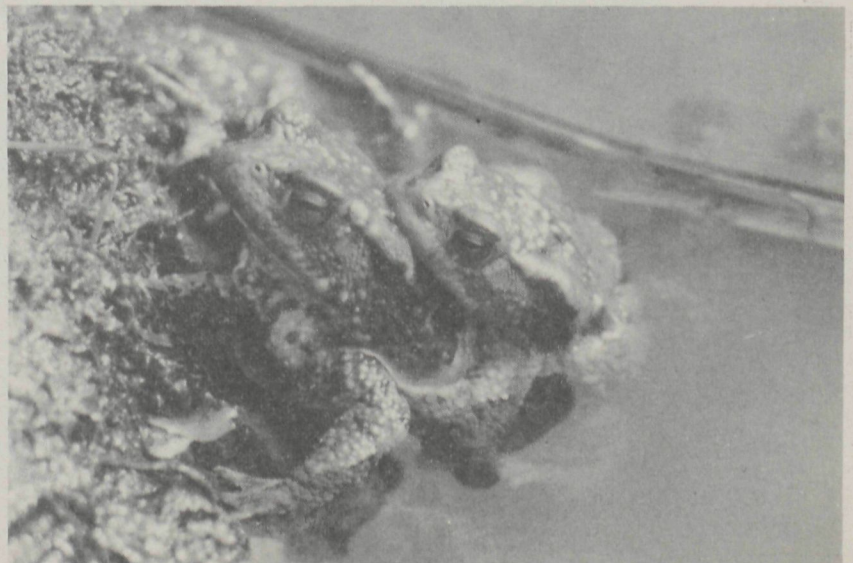
Vanuit de direkte "dierenbescherming" (het individu pad, kikker of salamander beschermen tegen verkeer, hem of haar een goede voortplantingsplaats gunnen enz...) krijgt men een inzicht in de waarde van die individuele dieren, de groep, de amfibieën; wordt men zich bewust van het belang van hun biotopen, van het belang van zuiver oppervlaktewater voor de dikkoppen, voor de planten en dieren waarmee

ze leven en uiteindelijk ... voor de mens zelf.

Natuurbescherming begint bij het kleine te begrijpen en te behouden desnoods in de eerste instantie met lapwerk om uiteindelijk te komen tot het begrijpen van het geheel en het behouden van het grootste...

Vandaar ook het belang van konkreet gerichte propaganda in het geval van de herpetofauna zoals dat onder impuls van Rudi Willockx in 1980 met de aktie "Ken jij hun plekje ?" gestart werd en zoals groep RANA dat sinds vorig jaar lokaal en nu ook nationaal doet.

Parende padden (*Bufo bufo*...)

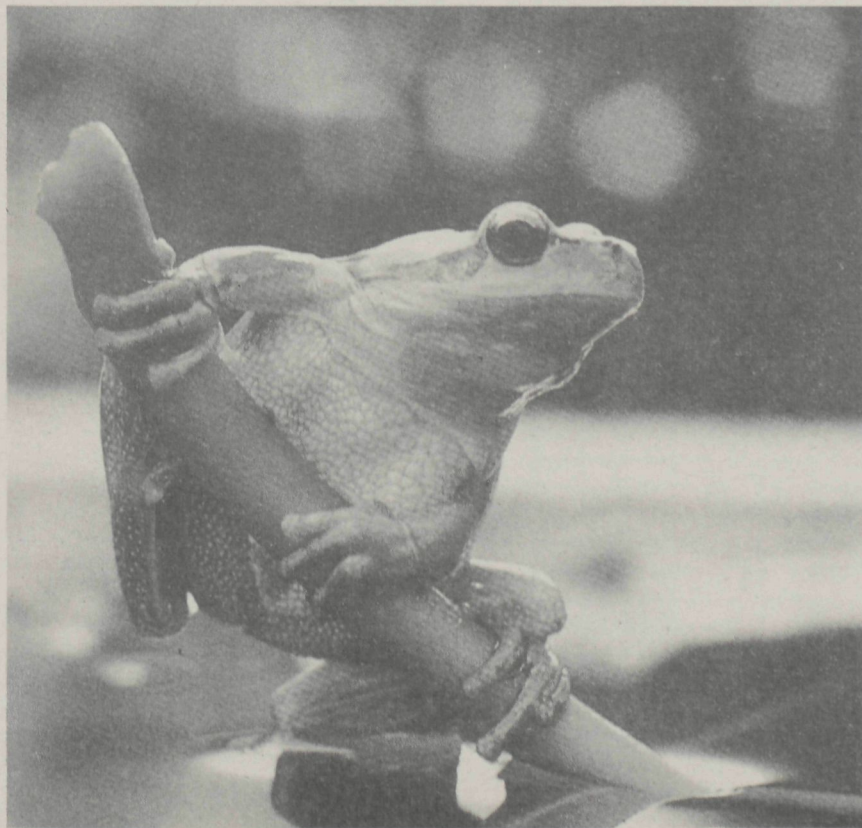
MIGRATIES VAN AMFIBIEËN EN HET VERKEER.

Amfibieën zijn landdieren die echter voor de voortplanting gebonden zijn aan een waterig milieu. Vele soorten verblijven dan ook tijdens de lente (het voortplantingsseizoen) in het water, terwijl ze de zomer en de winter op het land doorbrengen. Op het einde van februari of tijdens de maand maart ontwaken de amfibieën uit hun winterslaap.

De volwassen dieren begeven zich dan onmiddellijk naar een voortplantingswater, waar ze zullen paren en de eitjes in het water afzetten. Die poel, vijver of sloot kan soms een hele afstand van het winterkwartier verwijderd liggen. Sommige soorten, zoals de gewone pad, vertonen bovendien het merkwaardige gedrag dat grote aantallen dieren tegelijk op stap gaan. Hierdoor ontstaat de zogenaamde voortplantingstrek.

Verkeerswegen vormen vaak een grote bedreiging voor padden en kikkers die naar de voortplantingsplaats trekken. Bij het oversteken van een weg worden immers vele dieren doodgereden.

Boomkikker (*Hyla arborea*) : een kleine (5 cm), volledig helder-groengekleurde kikker met verbrede teennuiteinden. Onze enige inheemse soort die aangepast is aan een klimmende leefwijze. Verblijft graag onbeschermd in de volle zon, zittend op een braam- of rietblad.

RANA : STUDIE EN BEHOUD VAN AMFIBIEËN EN REPTIELEN

Binnen de vereniging voor vogel- en natuurstudie "de Wielewaal" werd onlangs een nieuwe werkgroep opgericht : RANA, wat staat voor reptielen en amfibieën in de natuur.

Deze werkgroep beoogt door studie een beter inzicht te verkrijgen in de leefgewoonten, verspreiding en bedreiging van de inheemse amfibieën en reptielen en zal trachten een effectieve bescherming van deze dieren te propageren.

De belangrijkste doelstellingen van de werkgroep zijn :

- het verstrekken van informatie over de inheemse soorten aan een breed publiek (artikels, brochures, voordrachten)
- studie van de leefgewoonten en verspreiding
- organiseren en stimuleren van beschermingsinitiatieven (overzet-akties, beheerswerken, bescherming en onderhoud van veedrinkpoelen, ...)
- verstrekken van advies aan konservators en beheersgroepen.

RANA
POPULIERENLAAN 17 B -1980 TERVUREN
BELGIUM

De RANA-werkgroep van de Wielewaal die ijvert voor de bescherming van de amfibieën en reptielen van België zou het op prijs stellen indien u alle beschikbare gegevens over de waarnemingen van deze diersoorten zou invullen op de inventarisatiefiches. Ook onvolledig ingevulde fiches zijn van belang. De voornaamste gegevens zijn immers WAT hebt u gezien, WAAR en WANNEER gebeurde dit. Aarzel dus niet om een slechts gedeeltelijk ingevulde fiche te zenden naar A. VAN HECKE, Eglantierlaan 39, 2630 Aartselaar, telefoon 02/888.34.31. Enkel als de RANA-werkgroep deze essentiële gegevens binnen krijgt, kan zij een beeld vormen van de verspreiding van deze dieren. Dan pas kunnen de RANA-leden een aanvang nemen met de daadwerkelijke bescherming van deze bedreigde diengroep. Dank bij voorbaat voor uw hulp !

WAARNEMINGSFICHE VOOR : A M F I B I E Ë N E N R E P T I E L E N										
naam _____	terugzenden a.u.b. naar									
adres _____	RANA Eglantierlaan 39 2630 Aartselaar									
adult = volwassen ex. juвениel = pasgeboren of gemetamorfoseerd roep = voortplantingsgeluid	adult ♂	adult ♀	juвениel	dood ex.	paring	eieren	larven	roep	water/land	waarnemingsdatum ____/____/____ uur _____
☐ vuursalamander ☐ kamsalamander ☐ alpenwatersalamander ☐ kleine watersalamander ☐ vinpootsalamander ☐ geelbuikvuurpad ☐ vroedmeesterpad ☐ knoflookpad ☐ gewone pad ☐ rugstreeppad ☐ boomkikker ☐ groene kikker-complex ☐ bruine kikker ☐ heikikker ☐ hazelworm ☐ zandhagedis ☐ muurhagedis ☐ levendbarende hagedis ☐ gladde slang ☐ ringslang ☐ adder										omschrijving vindplaats (gemeente, streeknaam, ...)
										omschrijving biotoop

VLAAMSE RESERVAATBEHERENDE VERENIGINGEN

Tijdens de eerste gemeenschappelijke konservatorsdag te Lokeren op 31 maart jl. werden vier moties goedgekeurd met betrekking tot het natuurbehoudsbeleid (meer bepaald het natuurbeheer).

1. Het aankoopbudget voor de overheidsverwerving van natuurgebieden moet alleszins en minimaal gehandhaafd worden op het reële peil 1981 en de aankopen van natuurreservaten door de gespecialiseerde terreinbeherende verenigingen moeten het voorwerp uitmaken van substantiële aankoopsubsidie van 60 %.

2. Goedkeuring van het reeds jaren aangekondigde besluit op het wegbermbeheer met ondermeer een verbod op gebruik van herbiciden en het handhaven van de periode waarin niet mag gemaaid worden.

3. Herinzet van de opgeschorte procedure tot onteigening van de private enklave in het Molsbroek (zware natuur-aantastingen en reeds veroordeelde wildbouw).

4. Het voorstel van dekreet houdende de regeling van de schadeloosstelling voor wildschade ingediend door M. Tyberghien is totaal overbodig omdat in de huidige jacht-pachtwetgeving dergelijke schade reeds geregeld is, ongeacht of er al dan niet gejaagd wordt.

MDP

MINIMUMPROGRAMMA NATUURBEHOUDSBELEID

De Vlaamse Natuurbehoudsverenigingen van de Bond Beter Leefmilieu en het Nationaal Verbond voor Natuurbescherming hebben begin mei hun "Minimumprogramma Natuurbehoudsbeleid" voorgesteld dat o.a. werd besproken op de studiedag "Natuurbehoudsbeleid in discussie" van 24 maart 1984 in Leuven.

De twintig punten die werden geformuleerd zijn eisen die op korte termijn een minimale en absolute voorwaarde vormen voor een ernstig(er) natuurbehoudsbeleid in Vlaanderen. Het minimumprogramma werd aan alle betrokken politici voorgelegd. Naar het grote publiek zal een bredere actie worden gevoerd met een meer populaire versie ervan.

MB

DENKCEL VRAAGT HERZIENING KADERVOORSTEL

In een open brief aan de Vlaamse executieve uit de Denkcél Ruimtelijke Ordening haar verbazing en verontwaardiging n.a.v. het kadervoorstel voor de Administratie voor Ruimtelijke Ordening en Leefmilieu (A.R.O.L.). Het voorstel besteedt nauwelijks aandacht aan de zwakkere beleidssectoren zoals natuurbehoud, grondbeleid, landschapsschoon, enz... De ruimtelijke afstemming van de verschillende sectoren wordt volledig miskend en staat diametraal tegenover het beleidsvoornemen een ruimtelijk structuurplan voor Vlaanderen op te maken. De uitwerking en de begeleiding van het structuurplanningsproces vraagt primordiaal een kwalitatieve planningsdienst. Het huidige voorstel houdt zelfs de verdere ontmanteling van de vroegere bestaande diensten in. Kaderplaatsen voor specifieke planningsfuncties worden niet voorzien en voor bijna alle functies van niveau 1 worden geen kwalifikaties gevraagd. De uitbouw van het kader dreigt opnieuw een produkt te worden van een totaal verpolitiseerde benoemingspolitiek zonder enige bekommernis van de goede werking van deze overheidsdiensten.

De Denkcél Ruimtelijk Ordening vraagt dan ook een onmiddellijke herwerking en aanpassing van het voorziene kadervoorstel.

DS

RESERVE-REKREATIEGEBIED IN NEERHAREN ?

Het betreft een zone, sinds mensenheugenis natuurgebied maar door een dorpspolitieke koehandel in 1980 als reserve-rekreatiegebied opgenomen in het gewestplan van het Limburgs Maasland.

De Maaslandse Milieu Aktie (MaMa) diende eind april hier tegen een bezwaarschrift in bij het gemeentebestuur van Lanaken, in het kader van het openbaar onderzoek betreffende het BPA-Kapelhof. De volgende bezwaren worden besproken :

1. Onwettelijkheid van het aanvullend stedenbouwkundig voorschrift "reserve-rekreatiegebied".

2. Het reserve-rekreatiegebied Neerharen wordt te vroeg aangesneden.

3. Er is geen aangetoonde behoefte voor de aansnijding van dit rekreatiegebied.

4. Het rekreatiegebied ligt te kort bij de woningen van de Paalsteenbaan en omgeving. MaMa hoopt dat dit bezwaarschrift meer resultaat zal hebben dan de bezwaren die hieromtrent in 1981 zijn ingediend bij de Raad van State, die het dossier nog steeds niet behandelde.

GM

MOLENKOUTER EN KALEVAL- LEI : EEN BESCHERMDE DORPSGEZICHT ?

Te Lovendegem, op de grens met de deelgemeente Vlinderhout, ligt een stuk oud kultuurlandschap dat bescherming verdient. Op amper 10 km van het Gentse stadscentrum bevindt zich hier een relict van een agrarisch landschap dat zijn gestalte heeft gekregen in de middeleeuwen en groten-deels nog ongeschonden tot op heden bewaard is gebleven. Een eerste stap in die richting van een bescherming, door v.z.w. Vanvlaanderensmolen, heeft geleid tot het Ministerieel Besluit van 10.6.1982 waarbij de omgeving van Vanvlaanderensmolen als dorpsgezicht werd beschermd. Doch... het definitieve beschermingsdecreet laat nog steeds op zich wachten en de dreiging waaraan dit landschap onderhevig is (b.v. inplanting van loodsen, serres, woonhuizen) wordt steeds groter.

Daarom heeft de Werkgroep Vinderhout het nodig geacht om bij minister Poma aan te dringen op een definitieve bescherming. Door een lokale actie werden 360 handtekeningen verzameld, die samen met een verzoekschrift aan de betrokken minister werden overgemaakt in de hoop de ondertekeningen van het beschermingsdecreet te kunnen bespoedigen.

GM

RECHTZETTING

In de Milieurama van april verscheen een aankondiging voor de Atlas Natuurreservaten, deel II. De daar vermelde storting van 400 fr. op p.r. 000-2005986-26 geldt evenwel niet voor het tweede deel alleen ($\pm$ 80 folders, kaart en kaft), maar voor de volledige atlas bestaande uit $\pm$ 120 folders, overzichtskaart en kaft. De prijs van het tweede deel is 250 fr. en wordt enkel verkocht aan hen die vroeger het eerste deel aankochten. De dienst "Waters en Bossen" van het ministerie van de Vlaamse gemeenschap laat ons tevens weten dat zij verhuisd zijn naar de Belliardstraat 14-18 te 1040 Brussel.

DS

OMER WATTEZ v.z.w. DIFFE- RENTIEËRT

De Stichting Omer Wattez geeft voor de buitenwereld de indruk steeds strijd te voeren tegen bepaalde toestanden. Men is echter reeds enkele jaren bezig met verrichtingen die niet direkt thuishoorden in deze actie-kampagnes. Sinds april werd een nieuwe werkgroep opgericht, "Streekopbouw", die naast de actiegroep "Streekbescherming" zal fungeren. De bedoeling is projecten uit te werken die aan de streek een zekere milieu-herwaardering kunnen geven. Men is nu reeds bezig met : kwikbatterijenactie, Zone 30, Actie behoud van kasseien en holle wegen. *Geïnteresseerden kunnen terecht in het Milieucentrum, Kattestraat 23 te 9700 OUDE-NAARDE of telefoneren op 055/31.80.91.*

MDP

MONUMENTENZORG : ieders zorg !

Ook de Koning Boudewijnstichting, met de steun van de Nationale Loterij, helpt mee aan de restauratie en de herwaardering van een aantal beschermde monumenten. Een eerste reeks projecten voor 1984 omvat :

- instandhoudingswerken aan de middeleeuwse woontoren te Meldert-Hoegaarden (Brabant)
 - restauratie van de Hanswijckhoeve te Muizen-Mechelen (Antwerpen)
 - restauratie en herwaardering van de Sint-Trudo-Abdij te Sint-Truiden (Limburg)
 - restauratie van het Vleeshuis te Oudenaarde (Oost-Vlaanderen)
 - restauratie van een neogotisch complex te Vivenkapelle-Damme (West-Vlaanderen)
- Elk van deze projecten krijgt, na uitvoering van de werkzaamheden een publieke bestemming. Deze bestemming kan zowel van sociale, culturele als educatieve aard zijn.

De Koning Boudewijnstichting wil d.m.v. haar steun een zo ruim mogelijke belangstelling wekken voor de monumenten die ons nog resten. Zij wil ieders inbreng in het behoud ervan stimuleren.

Monumentenzorg moet ieders zorg zijn.

GM

publikaties

WAT IS ER MIS MET HET WEER ?

Het probleem van de zure regen heeft ongetwijfeld het probleem van de luchtkwaliteit en het klimaat weer wat in de belangstelling gebracht. "Wat is er dan mis met ons weer ?" vraagt menigene zich af. En dat lijkt nog steeds een grote vraag te zijn. Meer onzekere factoren dan reeds gekende maken ons ongerust over mogelijke klimaatsveranderingen.

Piet Van Arkel van de Aktie Strohalm heeft het goed bekeken door in de reeks "Ekologie" met dit probleem uit te pakken op een goed gedocumenteerde manier.

Het eerste deel gaat over de natuurlijke factoren die bepalend zijn voor ons klimaat zoals de zonne-activiteit en vulkaanuitbarstingen, om daarna en vooral te kijken naar de invloed van menselijke activiteiten. Het broeikasfeffekt (door verhoogd koolstofgehalte in de atmosfeer) lijkt voor de komende eeuw het belangrijkste probleem te zullen worden. Het kan ons klimaat ingrijpend gaan veranderen. Wat de maatschappelijke gevolgen van dit alles zullen zijn wordt belicht aan de hand van het wereldvoedselprobleem.

De centrale vraag is steeds weer: moeten we in de huidige onzekerheid omtrent ons klimaat doorgaan met wat we doen of lijkt dat onverstandig ? Wat is er mis met het weer? Broeikasfeffekt of nieuwe ijstijd ? Jan Van Arkel, Ekologie - reeks nr. 21-22, 240blz., 500fr. Uitgave van de Stichting Ekologie, Oudegracht 42, UTRECHT. In België verkrijgbaar.

MB

TEWERKSTELLING EN HANDEL IN RELATIE TOT HET BOS EN ZIJN PRODUCTEN.

Het bosgebruik en het daaraan gekoppeld bosbeheer staat de laatste decennia volop in discussie. Positief daarbij is dat daardoor de gehele bosfunctie in vraag wordt gesteld, waarbij meer en meer de tendens ontstaat de materie veel genuanceerder en ruimer te beschouwen. Met deze studie werd gepoogd het sociale belang van de economische produktie van het bos te evalueren, zowel op het vlak van de tewerkstelling als op het vlak van de nationale en regionale economie.

Een werk dat vooral bestaat uit statische gegevens en zodoende probeert de bossituatie in België te schetsen.

Een rapport uitgegeven door het Onderzoekscentrum voor bosbouw van de R.U.G. Het kost 160fr. en het kan verkregen worden door storting op rekening 103-2071326-56 van de Werkgroep SEB, Geraardsbergsesteenweg 267 te 9231 MELLE-GONTRODE met vermelding van : nr. 6.

MDP

MOEDERMELK IN EEN VERVUILD MILIEU

Dit boek gaat over het feit dat we ons van het probleem van de giftige stoffen in de moedermelk bewust moeten worden en iets aan de oorzaken moeten gaan doen : de vervuiling moet bij de bron, bij de produktie en bij het gebruik worden aangepakt.

De voordelen van moedermelk zijn duidelijk. Het is belangrijk voor een gezonde psychische ontwikkeling van de baby en voor een intensieve moeder-kindrelatie.

Het enige nadeel is dat we leven in een met chemikaliën verontreinigd milieu.

Te verkrijgen bij :

Ekologie

Gerard Doustraat 18

1072 VP Amsterdam - Nederland

Prijs : 240 fr.

ME

**Als we voor
onze economie
ons vruchtwater
zouden moeten
bevuilen,**

**dan
bevuilen we 't ook.**

GIDS VAN HET NIEUWE

Deze tweetalige inventaris geeft een korte beschrijving van zowel Vlaamse als Waalse groepen en organisaties die werkzaam zijn op het gebied van ecologie, alternatieve geneeskunde, nieuwe opvoeding, spiritualiteit, natuurlijke voeding, esoterisch onderzoek en nieuwe psychologieën.

Ook allerlei andere initiatieven - rond bijvoorbeeld vrede, ontwikkeling of zoals vegetarische eethuisjes en biologische telers - worden kort voorgesteld of vermeld.

Je staat versteld van wat er leeft. Nog maar eens een poging om er wat greep op te krijgen; een niet al te beste poging want 'Het Nieuwe' is wat vaag als criterium omschreven. Alles wat maar enigszins 'anders' lijkt wordt vermeld zonder een maatschappelijke duiding.

Gids van het nieuwe - Guide du nouveau, Inventaris 83-84 Anne Maes, Van Loghum Slaterus - Antwerpen, 1983, 270 blz., 495fr.

Te bestellen bij Wetenschappelijke Uitgevers Groep, Santvoortbeeklaan 21 - 23, 2100 Deurne, rek. 220-0362280-21.

MB

GIDS VOOR WILDE KRUIDEN

In deze gids zijn uitsluitend aromatische, geneeskrachtige en voedingskruiden opgenomen, met uitzondering van zeldzame en beschermde soorten zodat de beschreven soorten met mate kunnen geplukt worden zonder dat hun voortbestaan in gevaar komt.

De eerste bladzijden handelen over het gebruik van de gids en geven een duidelijk verklaring van de gebruikte symbolen. De fotopagina's vormen de eigenlijke gids. De indeling op basis van de kleur van de bloem maakt het opzoeken bijzonder gemakkelijk. De voornaamste plantenkenmerken zijn op een overzichtelijke piktografische wijze bijeengebracht. Ook zijn gegevens over pluk, verspreiding en gebruik van kruiden opgenomen.

Het oogsten, bereiden en bewaren vindt men in bijgevoegde artikels. "Een handige, fraai uitgevoerde plantengids voor al wie door de natuur geboeid wordt."

De "Gids voor wilde kruiden" is te bestellen bij Uitgeverij PATMOS, Kapelsestraat 222, 2080 KAPELLEN. Prijs : 450fr.

GM

HET ZURE REGEN BOEK

Bijna dagelijks worden we gekonfronteerd met het probleem van de zure regen. De gevolgen daarvan zijn rampzalig.

Dit boek handelt over de oorzaken, de gevolgen en de maatregelen die nodig zijn om het probleem op te lossen. De Vereniging Milieudefensie en WISE willen een delta-plan tegen de zure regen. Volgens hen moet er een dam komen tegen de verzuring van onze bodem en bossen.

Te verkrijgen bij :

Infodok

Bogaardenstraat 79

3000 LEUVEN

Prijs : 275 fr.

ME

10 GEVAARLIJKE STOFFEN GIF VOOR BEGINNERS

ADVERTENTIE

Jonathan en de Zwamdraad :

TOPPERS IN NATUURVOEDING !

presenteren :

- "ZO'N LEKKER PADDESTOELHOEKJE... (NIEUW !). Alles omvattende teeltbrochure door Magda Verfaillie om zelf eetbare paddestoelen te kweken. Met 20 pg. recepten **350 Fr.**
- **TIENTALLEN VERSE VEGETARISCHE SPECIALITEITEN** op basis van SEITAN en TOFU. Verkrijgbaar in elke goede natuurvoedingszaak. of...
- **RECHTSTREEKS EN DAGVERS IN het winkeltje van JONATHAN !** Antwerpsesteenweg 336 (achter garage Rietje) te Kapellen-Mariaburg **STEEDS TOT UW DIENST !**

Dit boekje is de ietwat bewerkte en uitgebreide neerslag van het Vara radioprogramma 'Vroege vogels' (een serie reportages over de chemische stoffen die in Nederland echt voor problemen zorgen).

Het boekje is eenvoudig leesbaar en bovendien een must voor milieubewuste mensen.

Te verkrijgen :

Aktie Strohalm/Ekologische Uitgeverij, Amsterdam.

Verkrijgbaar in de boekhandel Prijs : 200fr.

GM

HET GEBRUIK VAN HORMONEN IN DE VEETEELT

Met dit rapport tracht het OVIO (Onderzoeks- en informatiecentrum van de Verbruikersorganisaties) een antwoord te geven op de vragen i.v.m. het gebruik van hormonen om ossen, stieren, kalveren en koeien vet te mesten. Op 30/9/82 verbond de Europese ministerraad er zich toe het gebruik van alle natuurlijke en kunstmatige hormonen in de veeteelt te verbieden. Het OVIO vraagt dan ook dat de Europese ministerraad zijn belofte nakomt.

Te bestellen bij :
 OIVO, Louizalaan 250, bus 1 te 1050 BRUSSEL. Prijs: 150 fr. (verzendingskosten ingerepen).

ME

RECHTSDOKUMENTATIE 1982
 (Juridisch, fiscaal en sociaal-rechtelijk jaarboek 1983).
 Door Prof. Dr. R. De Corte.

Een jaarlijkse systematische verzameling van wetgeving, rechtspraak en rechtsleer, op basis van wat verschenen is in het tijdschrift "Rechtsdokumentatie". In 6000 items is een kristallisatie samengebracht van een onoverzienbare berg documentatie, waarbij dus ook de milieuproblematiek in juridisch perspectief is gerangschikt.

Deze klepper (2 kg) kost 5.500 fr. Te verkrijgen: Kluwer-rechtswetenschappen, Santvoortbeeklaan 21-23 te 2100 DEURNE.

DVM

RUIMTELIJKE ORDENING EN STEDEBOUW

R. Vekeman

Een volledige commentaar van de wetgeving, de rechtspraak en de rechtsleer betreffende de ruimtelijke ordening en de stedenbouw. Het werk behandelt de plannen van aanleg, de bouw- en verkavelingsverordeningen en de dito vergunningen, de vergoeding wegens planschade, het beroep op preventieve rechtsprekende tussenkomsten, de overtreddingen, de fiscale bepalingen en de openbaarmaking van de stedenbouwkundige gegevens. Wat de plannen van aanleg en de bouw- en verkavelingsvergunningen betreft, wordt op de vormelijke en inhoudelijke aspecten van de wettelijke regeling ingegaan en worden ook algemene problemen als de aansprakelijkheid, de verhouding tot het burgerlijk recht, het verband met andere wetgevingen e.d.m. besproken.

Door de systematische en synthesegerichte opbouw van het werk heeft de auteur het inzicht in het geheel van de wetgeving vergroot zonder hierbij de konkrete juridische problemen die de toepassing ervan stelt, uit de weg te gaan.

Het werk is aangepast aan de nieuwe regeling van de staatsvorming 1980, waardoor de ruimtelijke ordening en stedenbouw onder de bevoegdheid van de gewesten werden geplaatst.

Aktuele problemen, zoals de procesbevoegdheid van milieuverenigingen, worden niet ontweken en het werk bevat ook een korte bespreking van de in het vooruitzicht gestelde wetwijzigingen.

Omvang : 381 pag.

Prijs : 2.480 fr.

Bestelcode : R162 - Bij KLU-WER-rechtswetenschappen.

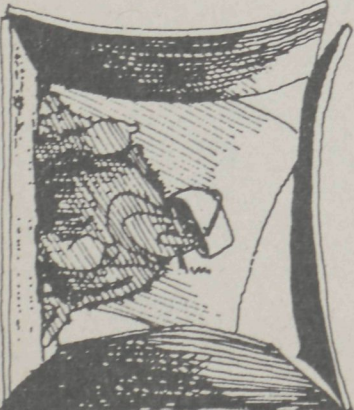
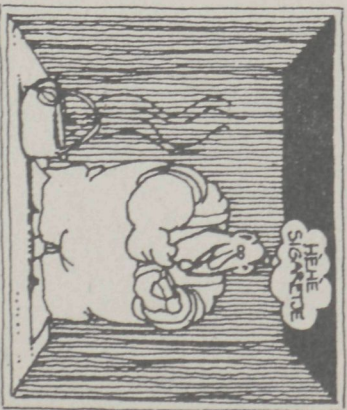
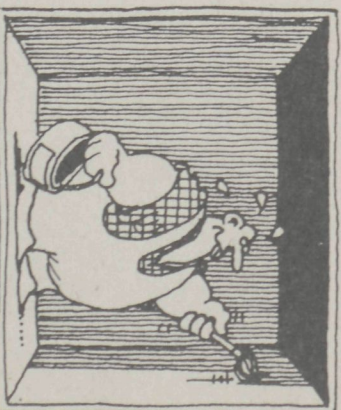
DVM

VERVEN & LIJMEN : GEVAREN VOOR MENS EN MILIEU

Deze uitgave van de Stichting Natuur & Milieu behandelt op een overzichtelijke wijze de risico's die houtkonserveringsmiddelen, muurverven, vochtweeiders, textielverven en lijmen met zich meebrengen voor de mens en zijn omgeving. Een interessant werkboek voor de milieubewuste doe-het-zelver. Eén nadeel voor ons, Belgen: de vermelde merknamen zijn gangbaar in Nederland maar niet zo toepasselijk voor ons land. Toch handig. Er hoort ook een "klussenwijzer" bij, waarop in affichevorm met symbolen wordt aangeduid wat je in acht moet nemen bij het gebruik van voormelde stoffen.

Bestellen : Stichting Natuur & Milieu, Donkerstraat 17, 3511 KB UTRECHT. Prijs : 9,5 gulden of 2,5 gulden (enkel voor de klussenwijzer).

DVM

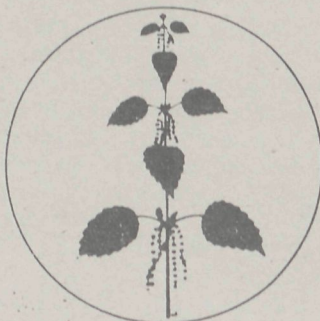
© 1984

10 JAAR EKOLOGISCH LEVEN EN TELEN

Ter gelegenheid van het 10-jarig bestaan van V.E.L.T. (Vereniging voor Ekologisch Leef- en Teeltwijze) pakken zij uit met een feestboek. Het werd samengesteld aan de hand van artikels en fragmenten uit allerhande V.E.L.T.-publicaties.

Over meer dan 300 blz. worden volgende onderwerpen behandeld: ekologisch leven, gezonder voeding, bodem & plant, biologisch landbouwsysteem, fruit en groenten, granen en brood, neerhofdieren, kruiden, gezondheid, zachte techniek, milieu, enz. ...

Achteraan is er een lijst met nuttige adressen en titels van boeken en tijdschriften. Een exemplaar kan besteld worden mits storting van 350frt. (+ 30 fr. verzendings-

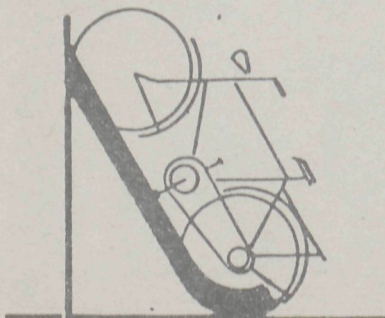
kosten) op rekeningnummer 001-0990550-62 van V.E.L.T. v.z.w., Welkomstraat 18 te 2200 WOMMELGEM

MDP

SNELHEID REMMEN Hoe kan dat ?

Automobilisten rijden vaak te snel. Daardoor veroorzaken zij gevaar voor voetgangers en fietsers en maken het verblijven op straat onaangenaam. Deze brochure, van Marc Tanghe, gaat over wat je aan die hoge snelheden kunt doen. Als we de automobilisten kunnen dwingen om in de steden en dorpen wat langzamer te rijden, wordt het veiliger en daardoor leefbaarder.

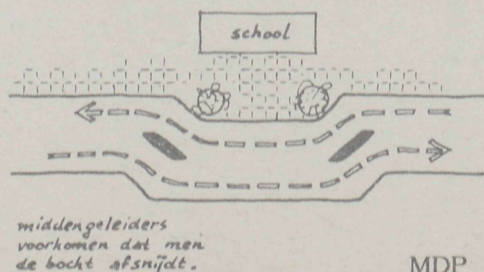
Voor wie de handen uit de mouwen wil steken en effectief iets wil doen aan hoge snelheden, beslist een aanrader.

FIETSVORZIENINGEN

Hoe kunnen we een verklaring vinden voor de vele voetpaden van 1 of 2 tegels breed, vaak gesierd met elektriciteitspalen, verkeersborden, wegwijzers, kabelkasten, ... Hoe kunnen we een verklaring vinden voor de zelfmoordkantjes, officieel fietspaden genoemd, die nauwelijks breder zijn dan de fietsberijder.

Marc Tanghe heeft gepoogd een overzicht te geven van wat voor het fietsverkeer nodig en wenselijk is. Hij wil een aantal mogelijkheden en ideeën aan de hand doen aan diegenen die te maken hebben met problemen en oplossingen inzake fietsverkeer. Deze brochures kosten elk 50 fr. en zijn te verkrijgen bij het Verkeerpedagogisch Instituut, Spinnerstraat 29 te 8800 ROESELARE.

MDP

BIO-INDUSTRIE

De bio-industrie is een deel van onze maatschappij. Aktie Strohalm schreef er een nieuwe brochure over.

Ze hebben gebruik gemaakt van de volgende thema's: het dierenleed, de ekonomie, het milieu, de kwaliteit van bio-industrieproducten en het wereldvoedselprobleem.

Elk hoofdstuk wordt ingeleid door een samenvatting. Tot slot worden er een aantal nuttige wenken gegeven om er iets aan te doen.

Deze brochure is vooral bedoeld als diskussiestuk voor scholieren, milieu- en konsumentengroepen.

Te verkrijgen door overmaking van 9 gulden op giro 355925 van Aktie Strohalm, Oudegracht 42 te 3511 AR UTRECHT - Nederland, met vermelding "boekje bio-industrie".

ME

BIOLOGISCHE ENCYCLOPEDIË door G. TH. Van Kempen

Hoewel de encyclopedie voornamelijk bestemd is voor het biologieonderwijs, behoort gebruik buiten schoolverband zeker ook tot de mogelijkheden. Deze encyclopedie zou zeker zijn diensten kunnen bewijzen bij:

- de toenemende zelfwerkzaamheid van leerlingen.
- individueel-, groeps- en projectwerk.
- het samenstellen van werkstukken.

Het is een goed bruikbaar systeem, met optimale leesbaarheid en efficiënt gebruik van woorden. Tevens zijn de gegevens zoveel mogelijk up to date.

In het supplement is vooral aandacht besteed aan biochemie, fysiologie, genetica en elektronenmikroskopie.

Uitgeverij De Sikkel, Nijverheidsstraat 8 te 2150 MALLE (Telefoon 03/312.47.61). Prijs: 898fr.

GM

NATUURBOS - PRODUKTIEBOS

... tussen ekologische wenselijkheid en economische werkelijkheid ...

Het Mondiaal Alternatief uit Zandvoort wijst in deze brochure erop dat niet slechts de bomen en een aantal klimaats- en bodemfactoren, maar wel de hele levensgemeenschap "bos" met zijn talrijke relaties tussen planten, dieren, mikro-organismen en omgevingsfactoren onze belangstelling verdient. Een produktiebos is niet bij voorbaat instabiel en soorten-arm. Het is zeker nodig en kan natuurwetenschappelijk zeker waardevol zijn. Deze brochure wil aantonen dat

er daarnaast ook de noodzaak bestaat om tot een zelfregulerend natuurbos te komen.

Deze brochure is te krijgen bij Stichting Mondiaal Alternatief, Postbus 168, NL-2024 AD ZANDVOORT, door storting van 10 gulden op rekening nr. 447124463 van de ABN te Zandvoort.

MDP

Le plomb dans l'essence - Nos enfants payent; uitg. Les Amis de la Terre, rue du Château d'Eau, 75010 Paris, geen prijs vermeld.

Juridische aspecten van milieu-effektrapportering, ROGER VAN LAERE, (eindwerk U.I.A.), adres auteur : Belgiëlei 57/52, 2018 Antwerpen. LG

film

EN HET IS VAN ONS

Bevrijdingsfilms v.z.w. verdeelt en begeleid reeds geruime tijd video-banden en films over onderdrukte volkeren en hun strijd op een menswaardig bestaan. Een recente aanwinst is de documentaire "En het is van ons"! Deze film handelt over het waterprobleem van de Aymara-indianen uit de Noordchileense hoogvlakte.

In het barre klimaat (het regent er 1 à 2 dagen per jaar) is het smeltwater van de Andes onontbeerlijk om te kunnen overleven. Water is ook voor de Aymara-indianen een elementaire bestaansbron : voor het vee, de bevoeding van de landbouw, voor het aandrijven van spinmachientjes en bij het maken van de klei voor hun huizen.

Als dit water hen dreigt ontnomen te worden, komen ze in verzet en organiseren zich. Een Amerikaanse en Australische mijnbouwonderneming willen er immers het koper en uranium exploiteren. Hier-voor is zeer veel water nodig, zoveel dat naast het aftappen van het neerstromende smeltwater ook het grondwater zal leeggezogen worden. Na 25 jaar zouden de mijnen weer sluiten. Dat de kloof van Tarapaca en de Pampa van Lirima volgens deskundigen,

en zoals blijkt op andere plaatsen in de streek, dan in een woestijn zal veranderd zijn, zal hen een zorg wezen.

Reeds eeuwen leven hier 5000 Aymara-indianen in harmonie met de natuur. Ze proberen zich nu te verdedigen met alle middelen maar ze weten dat de strijd ongelijk is. Toch zeggen ze "Wij hebben het recht om onze eigen manier van leven te kiezen. We verdedigen ons water, ons leven, onze toekomst : 'Y es' nuestra' - en het is van ons".

De film werd gerealiseerd op hun vraag door de Werkgroep Campa uit Nederland die zich toelegt op het maken van publiciteit ten behoeve van groepen uit de Derde Wereld. In de film klinkt dan ook hun stem door, hun muziek, hun thema's. Zo maken ze zich na 450 jaar hoorbaar

en zichtbaar en vragen ze onze steun om deze reële bedreiging af te wentelen.

En het is van ons. Documentaire - 45 min. - kleur - video - Nederlandstalige versie.

Productie : Thed Brans en werkgroep Campa.

Huurprijs : 1.125 fr. (Umatic) en 975 fr. (VHS of Betamax). Ook verhuur van videorekorders.

Begeleiding op aanvraag. Bevrijdingsfilms, Quinten Metsysplein 4, 3000 Leuven. 016/23.29.35

MB

puzzelen

Met behulp van de hieronder gegeven lettergrepen kunnen 20 woorden gevormd worden; naast de omschrijving is ook het aantal letters gegeven. Bij een juiste oplossing verschijnt er op de eerste en de vijfde verticale rij een reeks van 5 EKOLOGISCH ONVERANTWOORDE VERPAKKINGSMIDDELEN. Opgelet : het woord op het einde van de eerste rij kan verderlopen bovenaan rij vijf. U hoeft enkel de namen van de vijf verpakkingsmiddelen op te sturen (drukletters AUB).

DS

1. Lichtroze voorjaarsbloempje-----
2. Hoog opstijgend zangvogeltje-----
3. Middel tot energiebesparing-----
4. Gerecykleerd materiaal-----
5. Groen beroep-----
6. Op sloten drijvend waterplantje-----
7. Gebruiker van het openbaar vervoer-----
8. Mikroskopisch kleine waterplantjes-----
9. Groot buitenverblijf-----
10. Inheemse (oneetbare) boomvrucht-----
11. Extra-lawaaierig vervoermiddel-----
12. Vlaamse aardgasvindplaats-----
13. Boomachtige moerasplant-----
14. Afvoerbuis-----
15. Nachtroofvogel-----
16. Atoomaffia-----
17. In melk en veevoeder voorkomend gif-----
18. Bron van geluidshinder-----
19. Brabantse gemeente met arboretum-----
20. Hulpmiddel bij aardoliebestrijding-----

LETTERGREPEN :

a/a/baan/bos/ce/de/du/een/ei/el/fla/fy/ger/goed/i/i/in/kel/kerk/kern/kring/kroos/land/le/leeu/lie/loop/loos/merks/moon/ne/ne/o/pa/park/pier/pijp/plank/plas/ra/rei/ren/rik/ring/scherm/so/straal/strie/struik/ter/ter/to/ton/tox/tram/tuig/uil/vlieg/vu/wach/we/ze/zi.

Uit de juiste oplossingen van het april-nummer werd Jan Seys uit Sint-Andries-Brugge als winnaar geloot.

Oplossing van de april-puzzel : 1. Pruimentartaart; 2. Olieindustrie; 3. Limburgs; 4. IJsemmer; 5. Caes-tert; 6. Hovercraft; 7. Loodintoxicatie; 8. Olie-tanker; 9. Ontzilten; 10. Radium; 11. Bodemvervuiling; 12. Indianen; 13. Fluor; 14. Egelskop; 15. Nikkel; 16. IJsland; 17. Landingsbaan; 18. Cheffok; 19. Afsluitdijk; 20. Dolomieten.

De 4 milieugevaarlijke stoffen waren : Polychloorbifenylyl; Cadmium; Tritium; Arsenikum.

Prijs van de maand : twee toegangstickets voor het DOMEIN PLANCKENDAEL (uitgestrekte dieren-tuin middenin het groen; "bijhuis" van de Zoo van Antwerpen), gelegen langs de baan Mechelen-Leu-ven, enkele kilometers buiten Mechelen op het grondgebied Muizen.

De juiste oplossingen dienen ons ten laatste op 31 juli te bereiken : Milieurama Kruiswoordraadsel, Aarlenstraat 25 te 1040 BRUSSEL. De winnaar en de juiste oplossing worden bekend gemaakt in de Milieurama van september.